

Pro domo sua...

E számmal indítjuk útjára a Magyar Tudomány folyamatosan számozott századik évfolyamát. (Maga a folyóirat régebbi, az egyes kötetek számozását többször is újramezték.) Előde, a Magyar Akadémiai Értesítő 1840 november—decemberében jelentette meg első számát. „E lapok — hangzott a bevezető — időről időre minden, az akadémiái gyűlésekben előforduló s közzétételre alkalmas tárgyakat, valamint az intézetet illető fontosabb hivatalos jelentéseket, közlik.” A Magyar Tudós Társaság így akarta szolgálni a tájékoztatást saját munkájáról és a magyar tudományosság eredményeiről, meg lévén győződve arról — amint azt az 1839. évi nyolcadik közgyűlés kívánta —, hogy szükség van az „ellenőrzésre”, már ti. tevékenysége fölött, s ennek legjobb eszköze a „nyilvánosság” (ekkor már használták ezt a kifejezést).

Az Értesítő egy-egy előadás mellett jegyzőkönyvi kivonatokat közöl, lényegében 1890-ig az Akadémia üléseiről, amelyek röviden összefoglalják a tárgyalta tudományos témákat is. Ezután már, 1951-ig a folyóirat kiemeli a fontosabb előadásokat s vagy teljes terjedelemben vagy rövidítve közli, a jegyzőkönyvi kivonatok az egyes számok végére kerülnek. Ezt a változtatást azzal indokolják, hogy szükség van a részletesebb tájékoztatásra az üléseken felmerült tudományos kérdésekről.

1951-től az Értesítőből önálló tudományos folyóirat lesz, az Akadémiai tevékenységről a híryanag tájékoztat, a fő cél tanulmányok, cikkek, recenziók közzlése, tehát elsősorban a kutatásról szóló információ. 1956-ban a folyóirat a Magyar Tudomány nevet veszi fel, s első számában azt ígéri, hogy részletesen beszámol az akadémiái intézetekben és kutatócsoportokban folyó munkáról, a magyar tudomány nemzetközi kapcsolatairól, s mindezzel segíteni akarja a különböző tudományokat művelő kutatók tájékoztatását. Vállalja azt is, hogy „szemlét” ad a magyar és az egyetemes tudományosság eredményeiről. El akarja érni, hogy a tudományok „közös” módszertani és filozófiai problémáit előtérbe állítsa és a hiányzó kritikai szellemet erősítse. De ennél még többet is remél elvégezni: „országos közvéleményt” kíván formálni a tudomány szükségessége mellett, bizonyítva, hogy az képes „gyakorlati szükségleteket” is kielégíteni.

E vázlatos ismertetés bizonyítja, hogy a folyóirat igyekezett alkalmazkodni azokhoz a változásokhoz, amelyek a társadalomban és a tudományban az elmúlt 150 év alatt végbe mentek. S bár minden kor rajta hagyta eszméi, sőt politikai jegyeit is, sok mindent teljesített azok közül a konkrét és ténylegesen informatív feladatok közül, amelyeket vállalt.

1990 januárjától a Magyar Tudomány még inkább tudományos folyóirattá kívánt válni. Ennek érdekében különválasztottuk az Akadémia tevékenységéről szóló hivatalos tájékoztatást, amelyet az Akadémiai Értesítő végez el és a szélesebb tudományos közvéleményt is

érdeklő akadémiai állásfoglalásokat, vitákat és híreket. Ez utóbbiak bemutatását ugyanis továbbra is feladatunknak tartottuk, nem pusztán azért, mert a Magyar Tudomány a Magyar Tudományos Akadémia folyóirata, hanem azért is, mert az Akadémián belül olyan kérdések merülnek fel, amelyek foglalkoztatják az egész magyar tudományosságot. Ugyanakkor törekedtünk arra, hogy a magyar tudomány nem akadémiai műhelyeinek munkáját is bemutassuk, így mindenekelőtt az egyetemekét. A változtatás fő célja azonban az volt, hogy a kutatási eredményeket és problémákat állítsuk előtérbe. A magyar kutatás mellett igyekeztünk beszámolni a külföldi irányzatokról és vitákról, tudománypolitikai vonatkozásban is. A társadalom és a tudomány új problémái indítottak arra, hogy előtérbe állítsuk a diszkussziót, s ennek kapcsán a fogalmak, az eszmék és értékek különböző meghatározásait a természet- és a társadalomtudományokban egyaránt. Új rovatokat indítottunk és összeállításokat jelentettünk meg társadalmilag és tudományosan fontosnak tartott témákról. Talán sikerült ezzel a tevékenységgel felhívni a különböző diszciplínák művelőinek figyelmét az egymást érdeklő és közösen megoldandó kérdésekre. Ambicionáltuk ezzel összefüggésben is az interdiszciplináris törekvések és módszerek bemutatását, abban a meggyőződésben, hogy a tudós közvélemény általános igénye a szintetikusabb látás megteremtése. Törekedtünk arra is, hogy a személyes tapasztalatot előtérbe állítsuk, mindenekelőtt interjúk formájában, s ezeken keresztül is tájékoztassunk arról, hogy mi történik a magyar tudományosságban itthon, a szomszédos országok és általában a külföldi magyarság körében, de arról is, hogy mi történik az egyetemes tudományosságban. Talán nem hangzik dicsekvésnek, ha azt mondjuk, hogy a Magyar Tudomány frissebb tájékoztatást ad, szélesebb körű kitekintése és főleg vitatkozóbb a szelleme, mint bármelyik elődjéé. Az a nyilvánosság, amelyhez fordulhatunk s — amely számunkra is ítéldbíró — a nemrég rendezett közvéleménykutatás során ezt a nézetet képviselte. Ezt biztatásnak fogjuk fel.

Folyóiratunk és elődjeinek története arra kötelez, hogy ne elsősorban a múltba, hanem a jelenbe és főleg a jövőbe nézzünk. A múltból kötelez bennünket a tudomány szolgálata, amely minden korban értékeket hozott, s újabb feladatok megoldására ösztönzött. Így érdemes egyébként általában is évfordulóra emlékezni.

Köpeczi Béla